

SKAMMERENS DATTER

Musikteaterforestilling af Høg Aagaard Svanekeier
efter Lene Kaaberbøls fantasyfortælling

UNDERVISNINGSMATERIALE

Sæson 2014/2015

Dette undervisningsmateriale er udarbejdet af Trine May for Østre Gasværk Teater i samarbejde med Dansk Lærereforening. Materialet er venligst udlånt til Odense Teater.

Indhold

Kære underviser	1
Intro	2
Trin 1: Bogen som platform	4
Trin 2: I teatret	14
Teatret som platform for en stor fortælling	16
Giv udtryk for dine indtryk	17
Scenografi	18
Komposition	19
Fra bog til teater - fra epik til drama	22
Persongalleriet	24
Temaer	25
Anmeldelse	25
Praktisk guide til Odense Teater	26

Kære undervisere

Dette undervisningsmateriale er udarbejdet af Trine May for Østre Gasværk Teater i samarbejde med Daneklærerforeningen. Materialet er venligst udlånt til Odense Teater. Forløbet er tænkt til mellemtrinnets danskfag.

Her skal du arbejde med en af tidens helt store fortællinger, nemlig Lene Kaaberbøls Skammerens datter.

Forløbet er som en tretrinsraket:

Først skal du læse begyndelsen af romanen Skammerens datter, og du skal arbejde med bogens måde at fortælle historien på.

Så skal du opleve den samme fortælling fra en anden platform: Du skal se Odense Teaters opsætning af historien.

Til sidst skal du arbejde med de to forskellige måder at udtrykke en fortælling på: i en bog og på et teater.

Rigtig god fornøjelse med det hele.

Trine May

Romanforlæg
Lene Kaaberbøl

Dramatisering
Høg / Aagaard / Svanekier

Efter Lene Kaaberbøls roman

Isenesættelse
Jacob Schjødt

Scenografi og kostumer
Astrid Lynge Ottesen

Musik
Lasse Aagaard

Sangtekster
Thomas Høg

Dialog
Sune Svanekier

Skoleforestillinger
5. - 29. januar 2015
(mandag - torsdag)
kl. 10.00

Forestillingen er egnet fra 8 år.

Hvad koster billetten?

Odense Teaters særlige pris for skoler er 80 kr. pr. elev og gratis adgang for underviseren.

Transportrefusion

Udover en egenbetaling på 15 kr. pr. elev kan du søge Odense Teater om dækning af 50 % af skolens transportudgifter. Send en mail til presse3@odenseteater.dk

Intro

Med historien om Skammerens datter rejser vi til en helt anden verden. Historien tilhører nemlig den genre, vi kalder *fantasy*.

Kendetegnende for fantasyfortællinger er de tre m'er:

Magi

I fantasy vrimler det med overnaturlige indslag. Der sker hændelser, der ikke kan ske i virkelighedens verden.

Magiske genstande

Måske er der magiske genstande som flyvende koste, usynlige kapper eller magiske hatte.

Magiske personer og overnaturlige væsener

Også personerne i en fantasyfortælling kan være magiske. Måske har nogle af dem overnaturlige kræfter eller magiske evner, mens andre af fortællingens personer er helt almindelige mennesker.

Hvis et almindeligt menneske møder et menneske med overnaturlige kræfter i en fantasyfortælling, er det ofte forbundet med en konflikt. Det kalder vi *det magiske sammenstød*.

I fantasy kan der selvfølgelig også være overnaturlige *væsener* som drager, monstre eller kæmper.

Middelaldermiljø

En fortællings *miljø* er den tid og det sted, handlingen udspiller sig i, og fantasyfortællinger foregår altid i et helt andet miljø end det, vi kender fra vores egen verden.

Tiden

Mange fantasyfortællinger foregår i en fjern tid, som på mange måder ligner middelalderen. I klassisk fantasy er der altså ingen tekniske hjælpemidler og boliger, som vi kender dem, men til gengæld kan der være gamle borge, byer, der er omkranset af befæstede bymure, gamle våben osv.

Stedet

Fantasy foregår gerne i et land, forfatteren har opfundet til historien. Historien foregår altså et sted, der ikke findes i virkeligheden. Der kan ligefrem være tegnet et kort i bogen over det opdigtede land. Det kender du måske fra computerspil som *World of Warcraft* eller film som *Ringenes Herre*. Disse fortællinger er nemlig også eksempler på fantasy, bare i andre medier.

Murstenstykke bøger

Fantasy er ofte store fortællinger i tykke bøger, gerne i flere bind. Det kan også være storfilm (måske en serie af flere film) eller omfattende computerspil i mange levels. Derfor er der også mange personer involveret i en fantasyfortælling, og meget er på spil. Så når du læser en fantasyroman, er der nok at holde styr på.

Ofte handler fantasy om kampe mellem lyse og mørke kræfter – det gode møder det onde. Der er altså altid både helte og skurke i en fantasyfortælling.

Temaer i fantasy

Men selv om fantasyfortællinger foregår i en fjern tid og i opdigtede lande, befolket af børn og voksne med magiske evner, der måske kæmper mod store, savlende, ildelugtende drager, kan fantasy alligevel sige os noget om vores eget liv. Fantasyfortællinger drejer sig nemlig ofte om almenmenneskelige problemer, som enhver kender til, fx mobning, venskab, sorg eller glæde.

Vi skelner altså mellem, hvad en fortælling *handler* om (selve handlingen) – og hvad den *drejer* sig om (de problemer eller konflikter, fortællingen tager op). Det sidste kalder vi fortællingens *tema*.

Drøft disse spørgsmål – først i makkerpar, hvor I skiftes til at byde ind, og bagefter i hele klassen.

Hvilke fantasyfortællinger kender I?

- fra bøger?
- fra film?
- fra computerspil?
- fra teater?

Hvordan er de magiske?

- Er der personer med overnaturlige kræfter eller evner? Hvilke?
- Er der overnaturlige væsener? Hvilke?
- Er der magiske sammenstød (et konfliktfyldt møde mellem almindelige mennesker og overnaturlige mennesker)?

Hvordan er miljøet?

- Hvor foregår det?
- Hvornår foregår det ?

Hvorfor er det spændende at læse eller på anden måde opleve fantasyfortællinger?

Trin 1: Bogen som platform

En af vores helt store fantasyforfattere er Lene Kaaberbøl. Hun har skrevet mange bøger for både børn og voksne, og sit store gennembrud fik hun med serien om Skammerens datter. Serien består af fire bøger. Foruden *Skammerens datter* hedder de: *Skammertegnet*, *Slangens gave* og *Skammerkrigen*.

Forsideillustrationer:
Peter Madsen.

Måske kender du dem allerede?

Serien er solgt i mere end 25 lande, bl.a. Japan og USA, og Lene Kaaberbøl har fået flere priser for den.

Skammerserien, som den også kaldes, foregår på Skay-Sagis Halvøen, som ligger i Ringhavet.

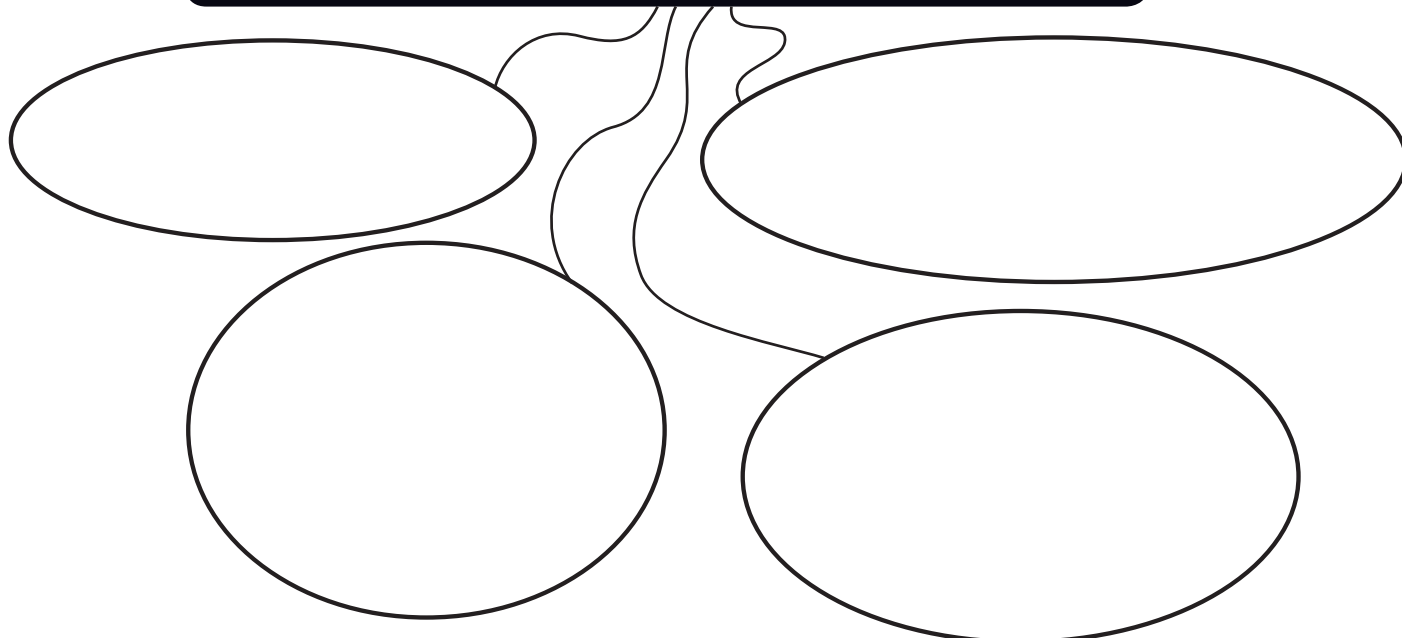
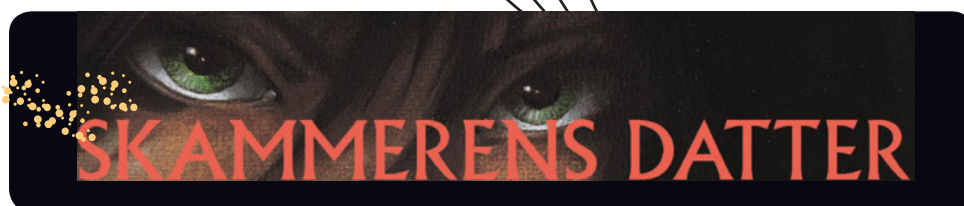
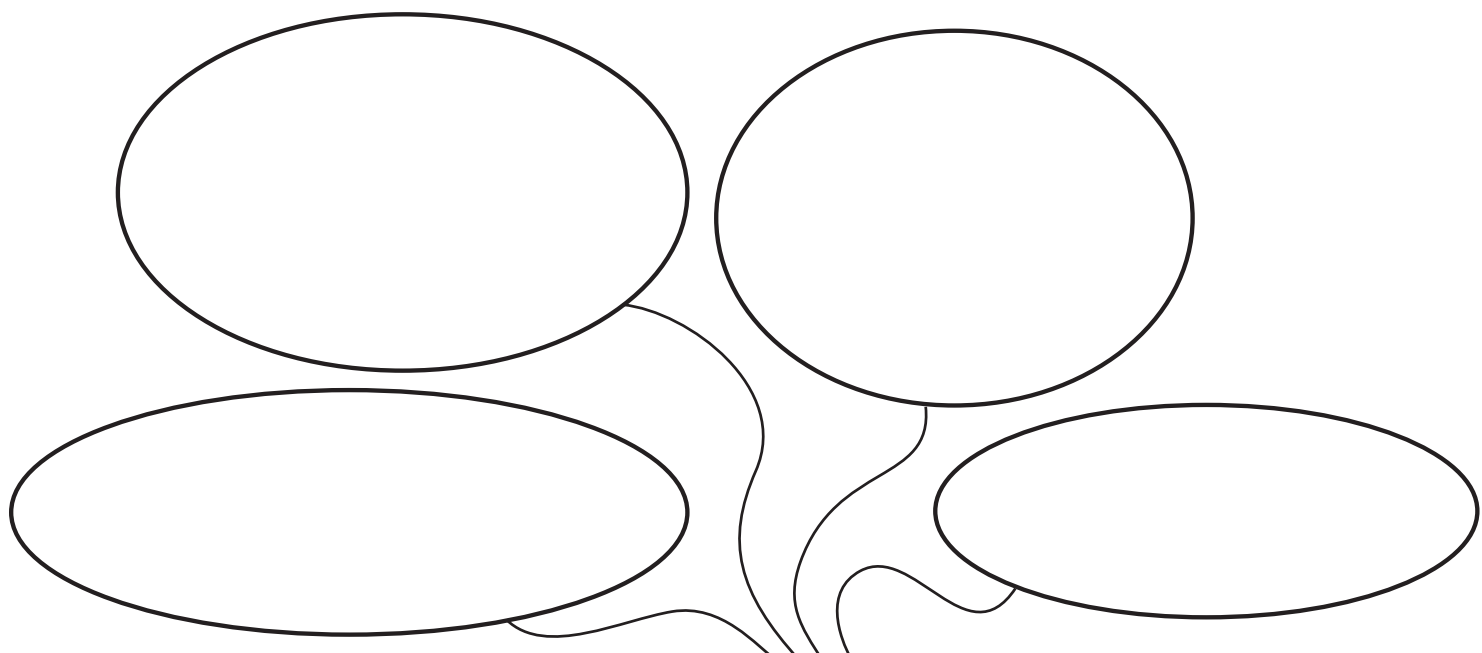
Her skal du læse og arbejde med bogens første seks kapitler. Efter hvert kapitel er der nogle spørgsmål eller opgaver, du skal løse. Der veksles mellem klassesamtale, gruppedrøftelser og individuelt arbejde.

Herefter skal du i teatret og opleve, det du lige har læst – omsat til drama – og du skal opleve resten af historien på teatret. Til sidst skal du hjem og efterbehandle dine teateroplevelser og sammenligne bogen og forestillingen.

Før du læser

Se godt på bogen. Hvad handler den mon om?

Udfyld et tankekort med dine tanker. Brug det, du nu ved om fantasygenren.

Fortæl bagefter om jeres tanker for hinanden i grupper på fire.

Drøft, hvad det vil sige at *skamme sig*. Sæt ord på følelsen, og fortæl hver især i gruppen om en gang, I skammede jer.

Klassesamtale

Er der enighed om, hvad bogen mon handler om – eller er der mange bud?

Var alle grupper inde på de tre m'er? (Se side 2).

Efter du har læst

Miljø

Klassesamtale

Fandt I de samme miljømarkører?

Hvilke har med tiden at gøre, og hvilke har med stedet at gøre?

I har nu et godt overblik over tekstens *fysiske* miljø.

En tekst *psykiske* miljø er noget andet. Det har noget med tekstens *stemning* at gøre. Hvilken stemning, synes I, præger kapitel 1?

Personerne

Vi hører allerede i første kapitel om mange personer. Dina er bogens hovedperson – hun er *skammerens datter*.

Udfyld sammen med en makker et tokolonnotat om Dina. I den ene kolonne skriver I stikord om, hvad vi får direkte at vide om hende - altså på linjerne. I den anden kolonne skriver I, hvad I læser mellem linjerne om hende.

På linjerne

Mellem linjerne

Bliv enig med en makker om tre vigtige ord om Dina.

Skriv klassens ord op på tavlen. Havde flere fundet de samme ord?

Klassesamtale

Hvad kan I sige om Dina?

Hvad er Dinas problem?

Hvorfor vil ingen se hende i øjnene?

Hvad er en skammer?

Dinas mor siger: *Der er ikke noget galt med dig. Du har bare arvet min gave.*

Hvad mener moren?

Og hvorfor er hun både *stolt* og *vemodig* over at have denne gave?

Magi

Hvilke magiske indslag er der i teksten?

Er der overnaturlige væsener?

– mennesker med overnaturlige evner?

– magiske genstande?

– andet magisk?

Læs kapitel 2, *Manden fra Dunark*.

Det psykiske miljø

Hvordan er stemningen i begyndelsen af kapitlet?

Sammenlign med stemningen i kapitel 1.

Drøft disse spørgsmål – først i makkerpar, herefter i klassen:

- Hvordan har familiemedlemmerne det med hinanden? Kom med eksempler fra teksten.
- Hvem er manden fra Dunark, der kommer?
- Hvad vil han?
- Hvorfor skal Dinas mor med ham?

Er der flere miljømarkører (til det fysiske miljø) i dette kapitel? Før dem ind i dit tokolonne-notat. Udvid det evt. med flere felter, hvis der ikke er nok.

Skriveopgave

Hvad mon der står på papirrullen? Kom med forslag i klassen, og skriv herefter hver især brevet, som I tror det lyder.

Læs kapitel 3, *Drakan*

Mens du læser

Hold undervejs øje med flere miljømarkører (tid og sted), og før dem ind i dit tokolonnenotat.

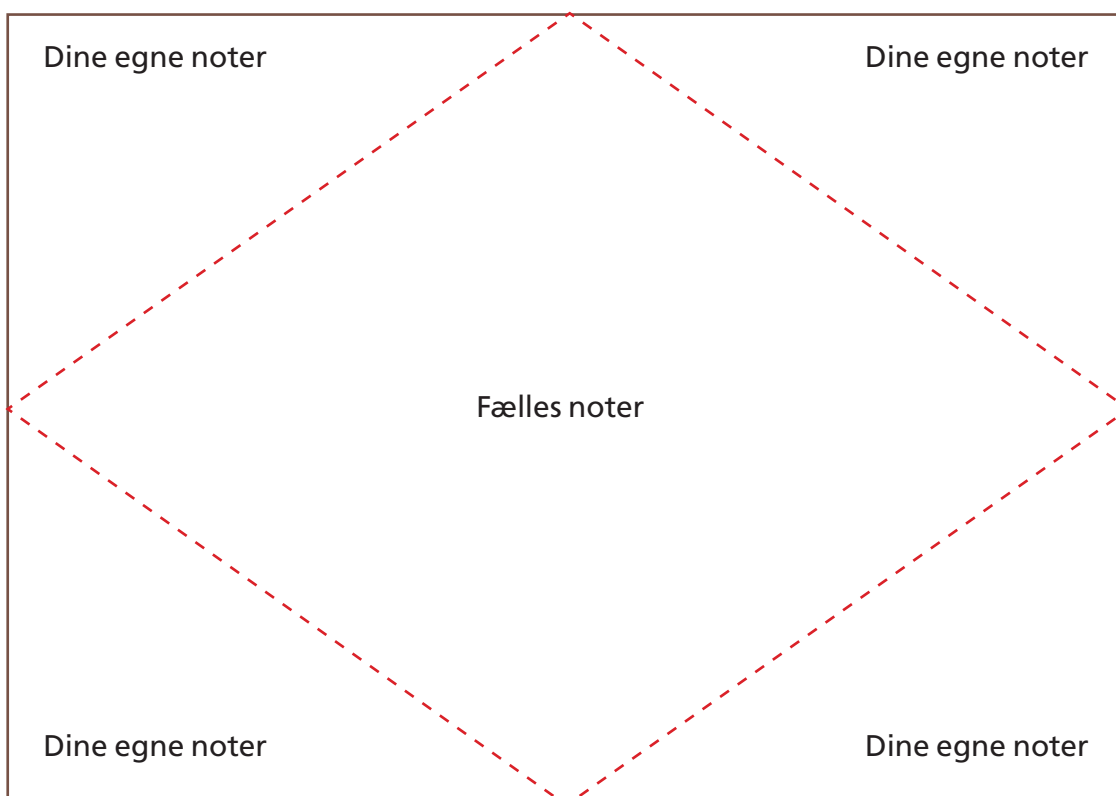
Efter du har læst

Klassesamtale

Var der flere miljømarkører?

Firemandsgrupper

Sæt jer rundt omkring et bord grupper på fire, og læg et A3papir på midten af bordet. Inddel det i felter sådan:

Tænk først hver især over disse spørgsmål. Tag noter på det af de yderste felter på papiret, der peger mod dig.

- Hvorfor skal Dina med Drakan? Hvad tror du, der er sket?
- Hvordan er Drakan?
- Har du tiltro til ham?
- Hvorfor (ikke)?
- Tror du, han er helt eller skurk?
- Hvorfor?

Drøft bagefter spørgsmålene i gruppen. I skiftes til at fortælle med udgangspunkt i jeres noter. Skriv i det midterste felt, hvad I er blevet enige om.

Klassesamtale

Hør alle grupperes bud på spørgsmålene.

Læs kapitel 4, *Dragegården*

Beskrivelser

Klassesamtale

Når vi læser en bog, må vi selv skabe billeder inde i hovedet af det, vi læser om. De forestillingsbilleder, vi skaber, kalder vi det *indre scenarie*.

Lene Kaaberbøl hjælper læseren meget med at skabe disse indre billeder, fordi hun har mange beskrivelser. Hun indleder fx kapitlet sådan:

Dunark var en gammel fæstning, der lidt efter lidt var blevet til en by. Den lå på en enorm klippeblok, der ragede højt op over det flade land rundt omkring, som om en eller anden kæmpe havde moret sig med at kaste en bjergtop ned midt i flodsletten. Den sene eftermiddagssol glitrede i flodløb, indsøer og sandbanker og i havet, som man lige akkurat kunne se. Men Dunark-klippen stod sort og firkantet, med skarpe kanter og så mærkeligt frygtindgydende ud.

Hvad er det, hun gør med sproget, så vi kan danne indre billeder?

Peg på eksempler i citatet, der især hjælper til at skabe indre billeder.

Også når Dina kommer ind til Dragegården, er der detaljerede beskrivelser, og her inddrager Lene Kaaberbøl

flere sanser. I stedet for bare at fortælle om, hvordan der ser ud, fortæller hun også om, hvordan der lugter, lyder, føles osv.

Genlæs afsnittet fra *Jeg stod lydigt og ventede ...* og siden ud.

Notér i et sansekort, hvilke sanser der er brugt:

Sanser	Eksempler fra teksten
Synssansen	
Høresansen	
Lugtesansen	
Følesansen	

Hvad ser du for dig?

Når Dina ser de overnaturlige væsener, er der indgående beskrivelser af, hvordan de ser ud. Her er ikke sparet på detaljerne. Genlæs afsnittet, og tegn et af væsenerne. Få alle de detaljer med, Lene Kaaberbøl har med i sin tekst.

Cliffhangers

Klassesamtale

Kapitlet slutter med, at Dina og hendes mor mødes, og mor spørger med skarphed i stemmen: *Dina! Hvad laver du her?*

Hvad svarer Dina? Kom med forskellige bud.

Når et kapitel på denne måde slutter på et højt spændingsniveau, kalder man det en *cliffhanger*.

- Hvad synes I om cliffhangers?
- Hvad opnår forfatteren med at bruge cliffhangers?
- Kender I andre eksempler på cliffhangers?

Læs kapitel 5, *Blodige hændelser*

Fortællekreds

Vi får her at vide, hvorfor Drakan har hentet Dina.

Hvorfor?

Og hvorfor har de hentet hendes mor?

Hvad er der sket?

Sæt jer sammen i firemandsgrupper, og fortæl i en fortællekreds, hvad der er sket.

Læs herefter kapitel 6 – og ikke længere. Også dette kapitel slutter med en cliffhanger, men resten af fortællingen skal du opleve i teatret – og herefter kan du evt. læse bogen færdig.

Trin 2: I teatret

Nu kender du begyndelsen på historien om *Skammerens datter*, og du kender til universet, den foregår i. Nu skal du opleve, hvordan Odense Teater har omsat bogens fortælling til en teaterforestilling.

- Har du før været i teater?
- Hvad har du set?
- Har du set forestillinger, der fortæller historier eller eventyr, du kendte i forvejen?
- Hvordan var de omsat til teaterforestillinger?

SKAMMERENS DATTER bliver spillet på Odense Teaters scene Sukkerkogeriet. Sukkerkogeriet er ikke altid blevet brugt til teater.

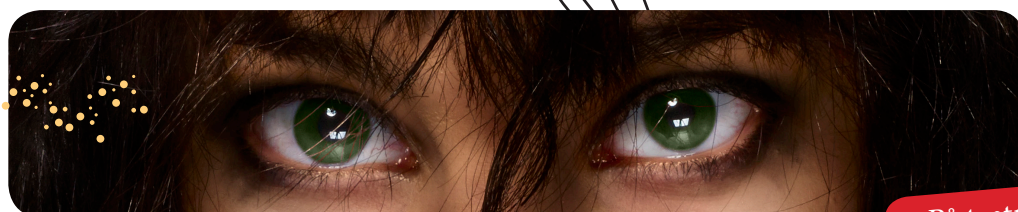
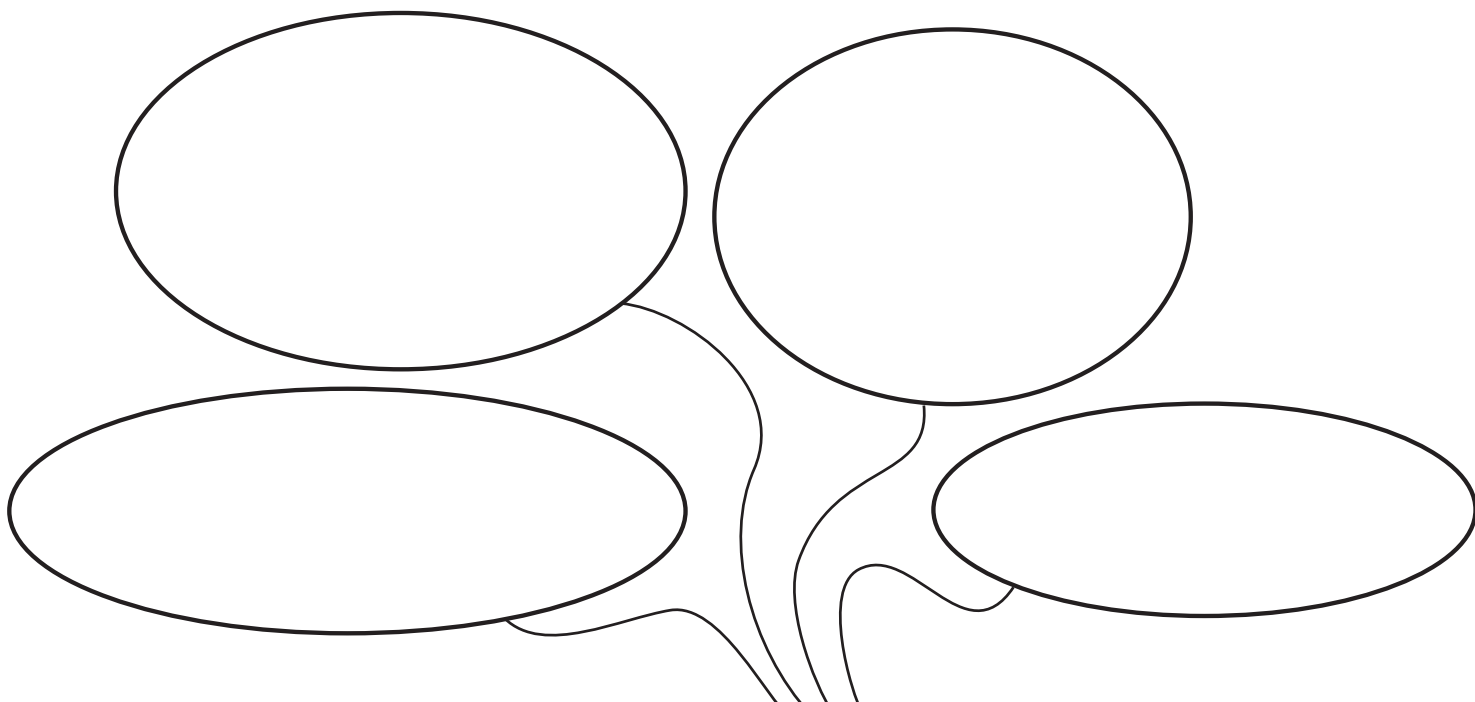
Find oplysninger om Odense Teater og Sukkerkogeriet på nettet (se Odense Teaters jubilæumsbog på www.odenseteater.dk)

- Hvad har der oprindeligt været i Sukkerkogeriet?

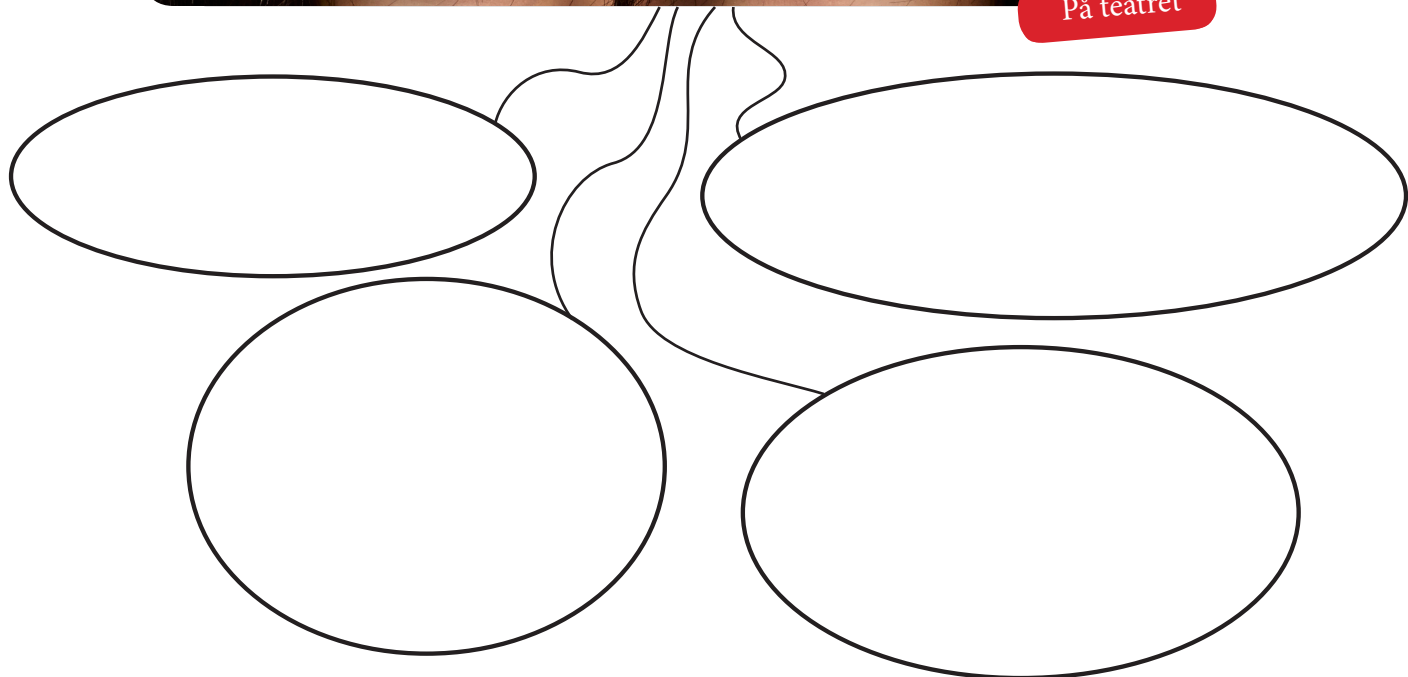
– Teatret er et Black Box teater. Hvad er et Black Box teater? Er det anderledes end andre teaterrum, du kender?

- Hvad forventer du dig af forestillingen?

Udfyld igen et tankekort med dine forventninger. Fortæl også her bagefter om jeres tanker for hinanden i firemandsgrupper.

På teatret

Teatret som platform for en stor fortælling

Et undervisningsforløb til mellemtrinnets danskfag

- af Trine May

Forestillingen Skammerens datter bygger på Lene Kaaberbøls roman af samme navn. Når en forfatter skriver en fortælling til en bog, har hun kun ordene til sin rådighed. Hun fortæller handlingen med ord, og beskriver med ord, hvordan personerne og stederne ser ud. Så må vi selv danne billeder i hovedet, og når vi læser Lene Kaaberbøls bøger, er det ikke svært. Hør bare her:

Dunark var en gammel fæstning, der lidt efter lidt var blevet til en by. Den lå på en enorm klippeblok, der ragede højt op over det flade land rundt omkring, som om en eller anden kæmpe havde moret sig med at kaste en bjergtop ned midt på flodsletten. Den sene eftermiddagssol glitrede i flodløb, indsøer og sandbanker og i havet, som man lige akkurat kunne se. Men Dunark-klippen stod sort og firkantet, med skarpe kanter og så mærkeligt frygtindgydende ud.

(Skammerens datter, side 34)

Kunne du se en film for dig, da du læste citatet? Den film, der kører i hovedet på os, når vi læser historier, kalder vi det indre scenarie.

Sådan er det ikke, når vi ser en forestilling på et teater. Her får vi ikke fortalt, hvordan stederne og personerne ser ud - vi får vist det. De står jo af kød og blod lige foran os. Her er ingen beskrivelser, men personernes kropsudtryk og replikker bærer fortællingen. Vi kan høre, hvordan de taler, de kan variere deres stemmeføring - de kan råbe, hviske, eller synge, og vi kan se deres mimik og kropssprog. Herudover er der måske en stor scenografi, avanceret lys, flotte kostumer og mange rekvisitter - og måske endda special effects, stemningsfuld musik og andre lydeffekter. Forfatteren af en bog har kun ord på papir. Teatret har ingen papir, men en hel masse andet. En roman fortæller (telling). En teaterforestilling viser (showing).

At læse en bog og at se en teaterforestilling er altså to helt forskellige oplevelser. Og de to måder at få en historie på, kræver noget forskelligt af dig. Du har en anden rolle, hvis du er tilskuer til en teaterforestilling, end hvis du læser en bog. Også selv om historien er den samme - nemlig fortællingen om Skammerens datter.

Når en roman fortæller en historie, kalder vi det epik - og når et teater gør det, kalder vi det drama.

En episk fortælling er altså en opdigtet tekst, du læser i en bog, fx en roman eller en novelle. Et drama er en opdigtet tekst, der bliver fremført af skuespillere på en scene.

Du har helt sikkert arbejdet i skolen masser af gange med epik - altså fortællinger fra bøger, men her skal vi arbejde med, hvordan en fortælling, der oprindeligt var en bog, er omsat til drama.

1. Giv udtryk for dine indtryk

Hvad er dine umiddelbare indtryk af teateroplevelsen?

Fuldfør nogle af disse sætninger i dit hæfte. Du bestemmer selv, hvilke og hvor mange sætninger, du vil fuldføre, men du skal bruge et kvarter på det, og du skal have begrundelser med.

Bagefter læser din lærer sætningsstarterne op en for en, og til de sætninger, du har skrevet om, byder du ind med dine tanker.

Det var en kæmpe stor oplevelse, fordi ...

Det bedste var ...

Især hæftede jeg mig ved ...

Jeg morede mig over, at ...

Jeg var især imponeret over ...

Jeg synes, teaterrummet var ...

Skuespillerne var ...

Musikken var ...

Det mest uhyggelige var ...

Det var godt fundet på, at ...

Scenografien var ...

De havde været særlig smarte med hensyn til

Hvis jeg skal fortælle en anden om oplevelsen, vil jeg fortælle ...

At se teater på Sukkerkogeriet er ...

Gem dine noter, for dem skal du bruge igen senere.

2. Scenografi

Alt det du ser i teatterrummet, der bliver brugt i forbindelse med forestillingen, kalder vi scenografien. Det er fx rekvisitter, dekorationer, kostumer osv. Det er alt sammen med til at formidle historien.

Gå sammen i firemandsgrupper, og drøft disse spørgsmål. I læser på skift ét spørgsmål op for gruppen og kommer med bud på et svar, hvorefter gruppens øvrige medlemmer kommer med deres kommentarer. Nu læser næste elev et spørgsmål, svarer, de andre kommenterer - og sådan fortsætter I. Der er spørgsmål til to runder.

1) Beskriv forestillingens scenografi.

Var scenografien anderledes, end du havde forestillet dig?

2) Historien foregår mange steder både udendørs og indendørs, fx på slottet, i

Skidenstaden, i Dragegården - men det hele spilles på samme scene.

Hvordan løste de det problem?

Hvordan var du klar over, når stederne skiftede?

3) Hvilke rekvisitter eller kostumer lagde du særlig mærke til? Var der nogle af rekvisitterne, der havde særlig stor betydning for historien?

4) Hvilke special effects lagde du mærke til? Hvordan fungerede de?

5) Hvilken betydning havde musikken for din oplevelse af forestillingen?

Lagde du mærke til, om det var i særlige situationer, der var musik?

Hvilke af sangene kan du huske?

Hvorfor tror du, man vælger at have musik med i en forestilling?

Hvad kan man opnå med musik, som man ikke kan med replikker?

6) Der var også andre lyde - og nogle gik igen flere gange.

Hvilken betydning havde de?

Hvordan virker det at bruge lyde til at fortælle med - frem for ord?

7) Der optrådte også flere gange skygger.

I hvilke situationer kom skyggerne frem - og hvilken rolle spiller de?

Drøft bagefter, hvordan det alt sammen medvirker til jeres oplevelse af fortællingen. Sammenlign med at læse en fortælling i en bog, hvor man kun har ord på papir.

- Hvad kan en teaterforestilling (drama), som en bog (epik) ikke kan?

- Hvad kan en bog (epik), som en teaterforestilling (drama) ikke kan?

3. Komposition

Når man arbejder med komposition, undersøger man, hvordan en historie er bygget op.

Som du ved, er en roman inddelt i kapitler. Et drama er inddelt i akter, og hvert akt består af en række scener.

I Skammerens datter er der to akter, der er afbrudt af en pause, og der er 38 scener. Hver scene foregår ét sted. Når stedet skal skifte, begynder en ny scene.

Allerførst er der en prolog. Det er en indledning, inden selve historien begynder.

Her er en oversigt over forestillingens opbygning:

Prolog: Torvet i Birkene. Markedsstemning på scenen.

Scene 1: Lindehuset - udenfor

Scene 2: Venindeleg - uden for Lindehuset

Scene 3: Sang: Alene uden en ven

Scene 4: Sang: Mor-datter-duet ved Lindehuset

Scene 5: Dunark - Det Raske Bæger

Scene 6: Dunarks gader: Nico, Aun/Rosa. Dina i sin seng i Lindehuset

Scene 7: På slottet: Mordet

Scene 8: Indenfor i Lindehuset, mor bliver hentet

Scene 9: Skidenstad - fattigfolk, sang: Hvad rager det os

Scene 10: Hjemme hos fattige Rosa

Scene 11: Uden for Lindehuset

Scene 12: Rejsen til Dunark, Borgen, Dragegården

Scene 13: Borgens tronsal

Scene 14: Nicos fangehul

Scene 15: Drakan i fangehullet - Nicos syn synliggøres

Scene 16: Der klippes mellem skammerens rum og Nico i fangehullet

Scene 16a: Igennem borgen. Dina møder Lizea.

Scene 16b: Dragegården.

PAUSE

Scene 17: Våbenmesteren i Arsenalgården /Drakan og Lizea på balkon

Scene 18: Mr. Maunus værelse

Scene 19: Aun/Rosa i Skidenstaden, Dina skifter til dreng

Scene 20: Mr. Maurus' værelse - vejen gennem Dunark - labyrint

Scene 21: Det Raske Bæger - Rosa

Scene 22: Det Raske Bæger - Dina

Scene 23: Riddersalen på slottet - Drakan og Lizea - Sang: Fingrene væk fra det hår

Scene 24: Riddersalen på slottet - Drakan og Lizea, Våbenmesteren og Skammeren

Scene 25: Rosa og Aun i køen for dem, der vil være riddere

Scene 26: Dina ankommer til borgporten

Scene 27: Riddersalen. Dama Lizea

Scene 28: Labyrint - Dina smides på porten, forfulgt rundt i Skidenstaden

Scene 29: Skidenstaden og Skammerens fangehul. Sang: Mor-datter-duet
Scene 30: Rosas gemmested
Scene 31: De går hjem til Rosa
Scene 32: De går til Det Raske Bæger - forsoning
Scene 33: Det Raske Bæger
Scene 34: Mr. Maunus' værelse
Scene 35: Det Raske Bæger
Scene 36: Arsenalgården - balkonen - uden for borgporten
Scene 37: Det Raske Bæger
Scene 38: Lindehuset - slut.

Hvilken scene i forestillingen gjorde størst indtryk på dig? Hvorfor?

Fortællekreds

Lav en fortællekreds i klassen.

Brug oversigten over scenerne som stikord til at genfortælle historiens handlingsforløb. En elev begynder med scene 1, så overtager næste elev med scene 2 osv.

Spændingsopbygning

Der er adskillige spændingsmomenter i historien. Lav i grupper en spændingskurve på et stykke karton (liggende). Tegn et koordinatsystem, hvor den vandrette akse viser tidsforløbet (skriv scenenumre under strengen). Den lodrette akse viser spændingsopbygningen. Jo mere spænding - jo højere kurve. Når spændingen er på sit højeste, kalder vi det historiens klimaks.

Sammenlign bagefter gruppernes kompositionsanalyser.

Var I enige om spændingsopbygningen?

Havde I det samme punkt for historiens klimaks?

Kronologi - Flashback

Når en forfatter skriver en bog, kan hun vælge at fortælle sin historie på forskellige måder. Måske vælger hun at fortælle om begivenhederne i den rækkefølge de har fundet sted. Det kalder vi kronologisk opbygning, og sådan er rigtig mange fortællinger bygget op.

Men en forfatter kan også vælge at springe i tiden. Måske afbrydes handlingen, der foregår her og nu - og vi springer tilbage i tiden og får fortalt noget, som er sket tidligere. Det kalder vi flashback.

Måske begynder en roman ved historiens slutning - og hele bogen bliver noget, en person tænker tilbage på.

Sådan her begynder romanen Skammerens datter:

Strengt taget var det vel ikke Cillas skyld, at jeg blev bidt i armen af en drage. Det er nok bare en tilfældighed, at hun bestemte sig for at smide en spand valle i hovedet på mig, netop den dag manden fra Dunark kom.

Sådan her begynder teaterforestillingen:

KLUDEKRÆMMER: Hjælp! Stop tyven!!! STOP TYVEN!

En ung mand med et barskt ydre skubber sig hastigt igennem mængden, åbenlyst på flugt. Andre handlende råber efter ham.

HANDLENDE: Stop ham! Stop tyven!!! (etc.)

Rikert Smed, en stor og stærk mand, står tilfældigvis i mandens løberetning og tackler ham. Han råber til Mølleren, en anden stærk mand.

Romanen begynder altså med et flashback, mens teaterforestillingen begynder ved historiens begyndelse.

Hvordan virker de to typer indledninger?

Senere er der dog også flashback i teaterforestillingen. Så afbrydes handlingen her og nu af noget, der er sket tidligere.

Hvordan har teatret løst dette?

Er det en god løsning?

4. Fra bog til teater - fra epik til drama

Litteratur kan inddeles i tre slags tekster - eller tre overordnede genrer:

Epik - lyrik - drama

Episke tekster er, som du ved, fortællinger i en bog, for eksempel en roman eller en novelle.

Lyriske tekster er digte eller sange.

Dramatiske tekster er skuespil, der spilles på en scene - og er ikke skrevet for at blive læst, men for at blive oplevet, fremført af skuespillere på en scene.

Som du også ved, kan du både læse historien om Skammerens datter i en bog, altså som en episk fortælling - og opleve den som et drama. Her skal vi undersøge nærmere, hvad forskellen er på de to genrer. Det gør vi ved at sammenligne romanen med teaterforestillingen.

Fortæller

En episk fortælling har en fortæller. Det kan være en jegfortæller eller en 3. personsfortæller. Ved en jegfortæller er det en af romanens personer, der fortæller historien, og det er sådan en fortæller Skammerens datter har. Det er selvfølgelig hovedpersonen, Dina, der fortæller historien. Her kommer hun med Drakan til Dunark:

Jeg kunne ikke lide det. Jeg følte, jeg blev lukket inde, og jeg kunne ikke forstå, at den sorte hest kunne tage det så roligt [...] Da jeg var i Dunark med min for første gang, havde jeg været en lille smule bange, fordi jeg ikke var vant til Østportens mylder af mennesker og dyr, vogne og boder. Det her var fuldkommen anderledes.

(Skammerens datter, side 35)

Ved en jegfortæller er der indre syn. Det betyder, at vi får adgang til personens tankeverden. Find eksempler i citatet, der viser, at vi får at vide, hvad Dina tænker.

Sådan er det ikke i drama. Her er ydre syn. Vi ser det hele udspille sig på en scene - og er aldrig 'inde i' nogle af personerne, for der er kun replikker. Vi hører kun, hvad personerne siger - ikke hvad de tænker.

DRAKAN: Har du været i Dunark før?

DINA: Én gang. Med min mor. Men dengang kom vi ind ad Østporten.

DRAKAN: Det her er en genvej. Den er hurtigere.

De standser ved porten. En portvagt træder frem med hævet lanse, men da han genkender Drakan, slapper han af.

DRAKAN: Alt roligt?

Vagten nikker og åbner porten. Drakan og Dina rider igennem. De er nu i Arsenalgården

på Dunark-borgen.

DRAKAN: Du er en modig pige. At komme hele denne vej med en fremmed.

Selv om der er ydre syn i dramaet, kan du godt have en fornemmelse af, hvordan Dina har det, og hvad hun tænker.

Hvordan?

Så selv om, et drama kan have stor scenografi og mange effekter, mens en forfatter kun har ord på papir, kan den episke tekst til gengæld noget, den dramatiske tekst ikke kan.

Beskrivelser

En episk tekst har også beskrivelser, og herudfra må vi danne billeder inde i hovedet. Et drama har ingen beskrivelser, for her er jo kun replikker.

Sådan her beskriver Lene Kaaberbøl i romanen dragen, første gang vi møder den:

Jeg stoppede brat op, da jeg fik øje på den første. Den var ikke så stor, som jeg havde frygtet, for i mine onde drømme var drager store som huse. Men den var noget, der var meget værre end et mareridt. Den var virkelig. Lavere end en hest, men næsten tre gange så lang, Skællet som en slange. Tykke, krumme ben med lange kløer. Gule øjne og et langt, fladt hoved. Og fra munden dinglede en luns blodigt kød, der engang havde været bagbenet på en kalv.

(Skammerens datter, side 37)

Når vi læser Lene Kaaberbøls beskrivelse af dragen, danner vi os et billede af, hvordan dragen ser ud. Det behøver vi ikke i teatret, for her kan vi se den.

Er dragen i teatret, som den er beskrevet i bogen?

Hvad er mest uhyggeligt - at læse om den i bogen, eller at se den på teatret? Hvorfor?

Nogle af forskellene på epik og drama er altså:

Epik:

Drama:

Opbygget af kapitler (en roman)

Opbygget af akter med scener

Det indre scenarie skal aktiveres

Vi ser på scenografi og skuespillere

Telling

Showing

Oftest indre syn

Ydre syn

Fortæller (jeg- eller 3.personfortæller)

Ingen fortæller

Beskrivelser

Udelukkende replikker

Vælg et andet kort uddrag fra teatermanuskriptet, og omskriv det til en episk tekst.

5. Persongalleriet

Firemandsgrupper:

I et drama er der skuespillere, der spiller rollerne. I Skammerens datter er der flere roller, end der er skuespillere.

Hvordan har de løst dét problem?

Hvor mange af rollerne kan I huske?

Skriv deres navne i to kasser: én med helte (gode personer) og én med skurke (onde personer).

De fire største roller er: Dina, Nico, Drakan og Melussina.

Fordel de fire personer på gruppens medlemmer. Drøft, med udgangspunkt i disse spørgsmål, hvordan de fire personer er. Hvert gruppemedlem gennemgår spørgsmålene om 'sin' person:

Er personen entydigt enten god eller ond (flad person)?

Hvordan udvikler personen sig gennem historiens forløb?

Hvordan er personens situation i historiens begyndelse - og hvordan er den til sidst?

Beskriv mundtligt personligheden (indre karakteristik). Hvilke værdier er vigtige for personen?

Hvordan behandler personen sine medmennesker?

Nu skal I være jeres tildelte person.

Interview personerne én for én. Begynd med Dina. De tre andre gruppemedlemmer stiller hende spørgsmål, og hun svarer. I skal gerne få kendskab til hendes tanker.

Stil bagefter spørgsmål til de andre tre personer.

Skriv bagefter en personkarakteristik af din tildelte person.

6. Temaer

Hvilke konflikter drejer historien sig om?

Skriv alle de modsætninger du kan finde i historien ned.

Drøft dem bagefter i klassen.

Selv om, forestillingen er en rigtig fantasyfortælling med alt, hvad det indebærer af overnaturlige væsener og magiske kræfter, kan du måske alligevel genkende noget fra dit eget liv?

7. Anmeldelse

Skriv en anmeldelse af teaterforestillingen Skammerens datter på Odense Teater. Du skal skrive den på computer med avis-layout.

En anmeldelse er en personlig vurdering af forestillingen. Her skal du altså skrive, hvad du synes om den, og du skal argumentere for dine synspunkter. Brug evt. dine noter fra opgaven Giv udtryk for dine indtryk. Herudover skal man også kunne læse praktiske data om, hvor og hvornår den spiller, billetpriser osv.

En anmeldelse er ofte bygget sådan op:

Rubrik (overskrift)

Allerede her skal det fremgå, om du kan lide forestillingen eller ej. Find en god og fængende overskrift. Stor bogstavstørrelse.

Manchet

To-tre linjer, hvor du uddyber rubrikken. Her er bogstavstørrelsen lidt mindre end rubrikken, men større end brødteksten.

Brødtekst

Skriv først et kort resume af forestillingens handling. Brug evt. oversigten over forestillingens scener som stikord. Resumeet må ikke være for langt, for vigtigst i en anmeldelse er din vurdering med argumenter. Hvorfor synes du, som du gør.

Kom fx ind på

- handling (plot)
- scenografi
- skuespilpræstationer
- musik
- special effects.

Data

Teatrets navn, forestillingens titel, varighed, pris. Data står i kursiv.

Trine May, juni 2012

Praktisk guide til Odense Teater

Hvornår skal jeg komme?

Sørg for at komme i god tid. Når klokken ringer, bedes du finde din plads. Forestillingen begynder præcist og dørene bliver lukket, når forestillingen går i gang for ikke at forstyrre publikum og skuespillere. Hvis du kommer for sent, kan du ikke regne med at komme ind.

Hvor skal jeg hænge mit overtøj?

Tasker og overtøj skal hænges i garderoben. Garderoben er aflåst under forestillingen. Garderoben er på eget ansvar.

Skal man opføre sig på en bestemt måde i teatret?

Teater er en oplevelse, som du har sammen med mange andre mennesker. Undgå højlydt samtale og sluk for din mobil. Mobilen skal slukkes helt, da en tændt mobil kan forstyrre både de andre tilskuere samt skuespillerne på scenen.

Teater er et samspil mellem scene og publikum. Det foregår live lige foran dine øjne. Det er levende mennesker, der spiller for levende mennesker. Publikum er med til at skabe den rette stemning i rummet, så du må gerne klappe, grine eller græde, det bliver forestillingen kun bedre af.

Fotografering er ikke tilladt i salen.

Må jeg spise og drikke i teatret?

Madpakker kan spises i Sukkerkogeriets forhal eller i Billetkontorets foyer. Fjern selv affald. Madpakker og medbragte drikkevarer må ikke spises i salen eller i teatrets barområde. arer i teatrets bar. Drikkevarer og chipsposer må ikke medbringes i salen. Slik må gerne medbringes (brug knitrefri poser). Når I forlader jeres pladser, skal I fjerne eventuelt affald og slå sædet op, så alle kan komme ud.

Teater er levende mennesker, der
spiller for levende mennesker.